

מסד החזון והתנבואה - מחלקת לתרבות תורנית

198

עלון הדרכה להוראת פרשת השבוע
ע"פ הגליונות של נחמה ליבוביץ

בלק (תש"ר)

כ"ד י' - כ"ה

הפסוקים שבין המשל השלישי לבין הרביעי הם השנה נושא הגליון בייחוד בחלק הראשון. רבים מן החוקרים ממודרניים הפנו את תשומת לבנו למבנה פרשתי, להדרגת מחלק לחלק, לעליה האטית עד לשיא. כל זה אינו קשור לפרשנות, עניינים שבנותן טעם, אלא מגופה של הפרשה. כדי שיטעם הלומד טעמים של כל אלה עליו לקרוא קריאה מדייקת, להשוות חלק לחלק, פסוק לפסוק המקביל לו. בגליון תשס"ז הדפסנו את שלשת המשלים הראשונים זה בצד זה, כדי להקל על הלומד את ההשוואה שבין החלקים, כדי להכיר בשוניים בגופה של בלעם, בעליתו. בגליון תש"ז (שאלה א) הוסיפו את הכנותיו של בלעם לפני שאחר משלו בפעם הראשונה השניה והשלישית. הפעם משוים אנו את פתיחות משליו זו לזו (א) ואת תגובותיו לדברי בלק מדי פעם (שאלה ב).

כדאי ללמוד גם להשוות את תגובות בלק ההולכות ומתריפות, עד לספיקת כפים אחרי שמינת המשל השלישי, ועד לקריאת "ברח לך אל מקומך" לגביא אשר אינו מעיז להענישו, כי נפל פחדו עליו (*).

לפסוק י"ד מוקדש גליון שלם והובאו שם פרושים שונים. עיין בלק שנת תש"י.

להבנת המדרשים שבשאלה ה ימצא הלומד דברים חשובים במאמרו של אפרים א. אורבך; דרשות חז"ל על נביאי אומות העולם ועל פרשת בלעם.

(תרביץ כ"ה, חוברת ג' ניסן תשמ"ז) עמוד 272 - 289.

אחדים מדבריו יובאו בזה למען יבין הלומד את מגמת המדרשים (שאלה א) ... שאלת קיומה של נבואה מחץ לישראל אינה עומדת לדיון במקרא. היא נתחדשה בבית מדרשם של חז"ל ולא צורך פרשני או דרשני הצמיחו אותה, אלא צורך השעה והמצאותה, שבה חיו השואלים והמשיבים...

ולאחרת רשימה של שבעת נביאים מאומות העולם הוא מעיר:

הענקת הנבואה לכל באי עולם במה להראות טבעיות ישראל אין בה משום מעשה שרירותי, אלא משום מתן שכר להיענותו של ישראל ולנכונותו לקבל את התורה. דבריו המפורסמים של ר' יוחנן, שהקב"ה החזיר התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה, מתפרשים בגמרא כחשובה על מענות הגויים: "כלום נתת לנו את התורה ולא קבלנוה"? על דרך זו מנמקים במקורות מאוחרים גם את מתת הנבואה לאומות העולם... בלעם מיצג את הטיפוס של אדם שניתנה לו הזדמנות לעלות במדרגה עליונה, אבל לא עמד בגסיון וקיפח את מעלתו.

עיין שם באריכות.

נחמה ליבוביץ

(*) נתוח פסיכולוגי מעניין ניתן להתנהגותו של בלק בספרו של:

M. Kalish. Bible Studies. The Prophecies of Balaam. London 1877, 243 page

against whom does he direct his wrath? Not against the God of the Hebrews, whose awful power fills his mind, in spite of himself, with a mysterious horror, but against the stubborn prophet, whose conduct he regards with amazement and burning indignation. Agitated by confusion and perplexity, he hardly knows how to act. Anger urges him to take revenge upon the self-willed traitor who so tenaciously and so ardently sides with rapacious invaders; but he is checked not only by fear of the God whom that traitor serves, but by fear of Balaam himself. As if anxious to remove all temptation of violence, the consequences of which he instinctively dreads, he bids Balaam speedily 'escape' to his own home. But it is indeed fear alone by which he is actuated, not reverence. Striking his hands together in wild excitement, he dismisses the prophet with a sneering irony against the G-d whose heavy hand, he feels, is already upon him. Distracted by contradictory feelings inexplicable to himself, he can neither reward the seer nor punish him; he can neither acknowledge nor oppose the G-d of Israel. Wonderful indeed may a narrator's art be called, that draws the subtlest psychological shades at once so delicately and so strongly.